

УДК 55.092

ЗНАВЕЦЬ КАЙНОЗОЙСЬКИХ МОЛЮСКІВ (ПАМ'ЯТІ ПРОФЕСОРА ДМИТРА ЄЛИСЕЙОВИЧА МАКАРЕНКА)

31 грудня 2008 р. раптово пішов із життя Дмитро Єлисейович Макаренко – головний науковий співробітник Інституту геологічних наук НАН України, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки.

м. Київ, 25 липня 1958 р.

Народився Дмитро Єлисейович 6 листопада 1925 р. в с. Москалівка Роменського району Сумської області.

У вересні 1943 р. після звільнення їх села військами Червоної Армії Д.Є. Макаренко був мобілізований та брав участь у бойових діях визволення України.

Після закінчення середньої школи у 1947 р. Дмитро Єлисейович

вступив на геологічний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, який закінчив у 1952 р. Вчена рада геологічного факультету університету рекомендувала його до аспірантури Інституту геологічних наук АН України.

Під керівництвом проф. М.М. Ключникова у 1955 р. Д.Є. Макаренко успішно захищає дисертацію «Фауна моллюсков нижнетретичных отложений северо-западной части Украинского кристаллического массива» на ступінь кандидата геолого-мінералогічних наук, а в 1971 р. – докторську дисертацію на тему «Моллюски палеоценовых отложений платформенной Украины и их биостратиграфическое значение».

Все свідоме наукове життя Д.Є. Макаренка тісно пов'язане з Інститутом геологічних наук, де він пройшов шлях від молодшого наукового співробітника (1955-1961), старшого наукового співробітника (1961-1999), завідувача відділу стратиграфії і палеонтології мезозойських відкладів (1978-1996) до заступника директора Інституту геологічних наук НАН України з наукової роботи. І яку б посаду не займав Дмитро Єлисейович, він завжди відмінно відносився до своєї роботи.

Майже 25 років наукової діяльності Д.Є. Ма-

каренко було пов'язано з відділом стратиграфії і палеонтології кайнозойських відкладів. Він брав найактивнішу участь у підготовці палеонтологічних монографій та планів робіт відділу, старанно виконуючи в строк завдання. Навіть коли колективна робота не збігалася з його науковими поглядами, він сприяв її опублікуванню та обов'язково висловлював свою особисту думку (див. Стратиграфическая схема палеогеновых отложений Украины (унифицированная) (1987)).

З часу створення в 1977 р. Українського палеонтологічного товариства він активно брав участь в його роботі як доповідач та постійний член редакційної колегії. Багато часу приділяв Д.Є. Макаренко роботі в редакційній колегії «Геологічного журналу», а також в інших журналах геологічного профілю; був членом головної редколегії «Енциклопедія сучасної України». Чимало часу він віддавав редагуванню, рецензуванню та написанню різних відгуків на наукові роботи.

Багато зусиль та уваги Дмитро Єлисейович приділяв вихованню молодих фахівців-палеонтологів, прищеплюючи їм любов до цієї науки. Він був науковим керівником і підготував сім кандидатів геологічних наук, які успішно продовжують справу вихователя.

Після виходу на пенсію в 1999 р. Д.Є. Макаренко продовжував працювати за контрактом в Інституті геологічних наук НАН України на посаді головного наукового співробітника.

Мені випала чудава нагода багато років працювати з цією неординарною людиною, яку я знав

м. Ромен,
Наукова конференція
«1100-літній Ромен:
сторінки історії»
14. 09. 2002 р.

починаючи з 1947 р. і до останніх днів грудня 2008 р.

Дмитро Єлисейович Макаренко належав до тієї когорти вчених, для яких на першому місці була наукова робота. Він був, як кажуть, «трудоголіком». Науковий доробок вченого складає понад 350 робіт, але загальна кількість його праць, які надруковані у різних громадських виданнях, сягає понад тисячу. Він плідно працював з різними виданнями: газетами та журналами: «Радянська Житомирщина», «Київська правда», «Вечірній Київ», «Хрещатик», «Українська газета», «Червона Лубенщина», «Червоний промінь», «Шлях перемоги», «Черкаська правда», «Робітничка газета», «Зоря Полтавщини» та ін.; з журналами геологічного профілю: «Доклади АН СРСР», «Доповіді АН УРСР», «Геологічний журнал», «Геолог України», «Бюллетень Московського общества испытателей природы. Отд. геол.», «Палеонтологический сборник» (Львов), «Тектоника і стратиграфія», «Труды Всесоюзного палеонтологического общества», «Наукові праці Українського палеонтологічного товариства» та ін.; а також журналами суспільно-громадського профілю: «Наука і суспільство», «Україна», «Енциклопедичний довідник» (1986), «УРЕС», «Народна творчість та етнографія», «Український церковно-історичний журнал», «Українська академія мистецтв», «Знання», «Лук'янівський некрополь», «Інтерфакс» (1998), «Охрана и исследование памятников археологии Полтавщины», «Веселка» та ін.

Як популяризатор геологічної науки, Дмитро Єлисейович зробив найвагоміший внесок до Української радянської енциклопедії (УРЕ) та Енциклопедії сучасної України (ЕСУ), де надруковано кілька сот статей з геологічної термінології, стратиграфії, корисних копалин і персоналій.

Надзвичайно багато вчений зробив в галузі історії геологічних досліджень в Україні та відродженні видатних особистостей, які незаконно були безвинно репресовані у часи тоталітарного режиму. В результаті цієї роботи з'явилися книги «Микола Омелянович Макаренко» (1992), «Репрессированные геологи» (1995,

1999), «Голгофа українських геологів» (2007). Ця копійка праця заслуговує на велику пошану.

Проте основні наукові інтереси Д.Є. Макаренка були пов'язані з вивченням фауни молюсків кайнозойських та мезозойських відкладів, де він вважався заслуженим авторитетом. Його монографії «Молюски палеоценових відкладів Криму» (1961), «Раннепалеоценовые моллюски Северной Украины» (1970), «Гастроподы нижнего палеоцена Северной Украины» (1978), «Моллюски среднего эоцена платформенной Украины» (1982), «Дву-

створчатые и брюхоногие моллюски верхней юры Днепровско-Донецкой впадины» (соавтор К.В. Дыкань, 1990) та інші користуються великою повагою серед науковців та виробничих геологів.

Д.Є. Макаренко зробив суттєвий внесок в палеонтологічні дослідження, встановивши понад 40 нових видів молюсків, головоногих рудистів та брахіопод.

Мені впродовж багатьох років разом з Дмитром Єлисейовичем доводилось брати участь у сумісних геологічних експедиціях, починаючи з навчання в аспірантурі, оскільки у нас був один науковий керівник. В експедиціях він був дуже невибагливий до умов життя. Полюбляв спати просто неба. Навіть коли раптом вночі починався дощ, не йшов до машини, а вкривався брезентом і тримався у похідному ліжку до ранку. Майже усю Україну від Карпат до Криму ми об'їздили з ним. Але не тільки українські розрізи палеогену його цікавили. Він завжди брав участь у численних експедиціях та екскурсіях, які проводились всесоюзними нарадами у різних районах колишнього СРСР.

Д.Є. Макаренко мріяв побувати в океані. Така нагода випала йому у 1979 р., коли він очолив загін біостратиграфії на науково-дослідному судні «Академік Вернадський» в Індійському океані. Кожне помічене явище, яке для нього було відкриттям, обов'язково нотувалось і друкувалось в пресі. Свої морські враження дослідник надсилав до редакції «Рабочая газета». Навіть коли ми мандрували околицями м. Дар-ес-Салам (Танзанія)

